

PEDAGOGICKÁ FAKULTA

UNIVERZITA MATEJ BELA

KATEDRA EVANJELIKÁLNEJ TEOLÓGIE A MISIE

Banská Bystrica

JAN ÁMOS KOMENSKÝ
FORTIUS REDIVIVUS
(osobnostu čiteľa a metódy vyučovania)

(Referát)

TADEÁŠ FIRLA

KATECHETIKA

prof. ThDr. Ján Liguš, PhD.

PaedDr. Noema Brádňanská

EVANJELIKÁLNA TEOLÓGIA

AKAD. ROK - 2005/2006

1. SEMESTER

Túto seminárnu prácu som vypracoval samostatne a všetky použité pramene som uviedol v zozname bibliografických odkazov. Dávam s úhlas k jej bezúplatnému používaniu pre výukové účely, v čítaní prípadného zverejnenia na Internete.

JANÁMOSKOMENSKÝ

(osobnostu čiteleametydyvyučování)

(1592-1670)

ÚVOD

Jemnou čitelů, kteří mohou být pronášeni inspirací. Jsou to lidé známí. Oni jsou psáni životopisy a knihy. Jsou však mnozí, kteří jsou učitelé, zůstali po léta v černém svém poslání, vychovali mnohé, připravili pro život. I v mém životě byli někteří, znamenití lidé. Oni se mnoho nepíše, nestudují se jejich zkušenosti, ale já jsem patřil k nim v současnost. Já jsem si vybral jednoho známého, ba nejznámějšího. Zdá se, že i když žil před několika staletími, má stále něco říci pro naši dobu. I když žijeme v době postmodernizmu a sám opouštím mnohé konvence, kterými, jak se zdá, byl svázán náš život, společnost, školství i církev, věřím, že to, co nesl do života Jan Ámos Komenský, nezestárlo, ale žije. Je třeba změnit metody, způsob komunikace, ale principy, které hlásal, jsou nadčasové a přetrvávají. Mnohé z nich vycházejí z Písma a jsou pravdivé, nepřekonané a jedinečné. Potvrzují je i současní autoři. Vybral jsem si jednu jeho knihu, která nesá název: Fortius redi vivus.¹ Komenský se pokusil probudit žáky k větší práci. r. 1652, dvě traktáty stejného jména: De ratione studii od humanistů Fortia a Desideria Erasma. První byl holandský humanista, vlastním jménem Ioachim van Sterk, zvaný Ioachimus Fortius Ringelbergius, narozený v Antverpách r. 1499. Byl profesorem filosofie a astronomie v Paříži, Orleánu, Bruggách, Lyonu a Basileji. Zemřel r. 1536.

Druhý byl slavný humanista a přítel Fortia Desiderius Erasmus Rotterdamský, narozený r. 1467, muž vážený a vyhledávaný vladaři svetskými i duchovními, později nenáviděný katolíky i protestanty. Zemřel r. 1536. Fortius napsal ke svým spisům úvodní studii: "De ratione studii", v níž radí mladíkům, aby pilně a svědomitě poslouchali, a učili se. Erasmus napsal r. 1512 zvláštní spis: De katione, studii, v němž nabádá žáky k učení a práci. Oba traktáty mnoho nepomohly u uherské mládeže, proto Komenský sám napsal novou knížku: Fortius redi vivus, v níž znovu důkladně podporuje svůj výklad mnohými příklady, pobízí žactvo, učitelstvo, představené školy i školní dozorce k pilnější a svědomitější práci ve prospěch školy a učení. Pokusím se vybrat jen to nejdůležitější, inspirující. Budu hledat odpověď na otázku, co je pronášeno v dnešní době principiálně, což pomoci i mé budoucí

¹ <http://citanka.cz/komensky/>

nynější službě mladé generaci. Budu citovat některé jeho výroky z knihy a pokusím se je aplikovat na náš praktický život. Jakýmá být tedy dobrý učitel? Co je jádrem jeho života? Jak sem už projevit jeho životní zkušenostinajeho službě? Můžeme použít některé z jeho metod jako obohacení, inspiraci, „přetavit“ jen našidobu? Pokusme se najít párodporu k řešení těchto otázek. Nemohou být vyčerpávající, tak jakodfíl J.A. Komenského nebylo dočerpáno, ani dokonale pochopeno.

1 ŽIVOTOPIS

1.1 Jehop ůsobení

Omíst ějehonarozenípanujísropy.VknizeMiloslavaRand sdorfa "Mužvelkétouhy",se dočítáme, že se narodil roku 1592 v Nivnici, v rodin ě mlyná ře Martina Komenského, původemzobceKom ěna.Jakodít ěosi řelajehovýchovup řevzalip říbuzníspodporouJednoty bratrské. Od roku 1608 do roku 1611 studoval na p řerovské Bratrské akademii, kde získal jméno Amos. Ve studiu pokračoval na Nassavské akademii v Herbornu a na teologické fakultě univerzity v Heidelbergu. Po ordinaci nakn ězebylposlánbiskupemJednotyBratrské do Fulneku, aby zde vedl z řízenou školu. Odešel z ní v roce 1622, kdy začal prožívat nejtragičtější období svého života. Po bitvě na Bílého řezratil své nejbližší a žil ve své vlasti jako spásanec. Nejbezpečnější úkryt našel na brandýském panství Karla st. ze Žerotína. V r. 1628 navždy opouští svou vlast a odchází do polského Lešna. Zde napsal své pedagogické a pansofické díla (filozofování o moudrosti). Pro svou pansofii se dostal do sporu se svými konzervativními souvěrci, kteří ho obvi ňovali z kažení mládeže, kterou učil na lešenském gymnáziu. V roce 1641 byl pozván do Anglie představiteli anglického revolu čního parlamentu. O rok později vstoupil do služeb rodiny de Geer ů, kteří jej pak finan čně podporovali po celý život. V letech 1642 - 1648 působil ve švédských službách. V letech 1644 - 1645 se účastnil mírových rozhovorů mezi zástupci katolíků, luterán ů a kalvinist ů v Toruni. Pak se přestěhoval do Amsterdamu, kde vydal celkem 62 spis ů. Obsahem svého životního díla se řadí mezi nejznámější postavy českých dějin. Zemřel roku 1670 a byl pochován v Naardenu, v Nizozemí.

1.2 Jeho hlavní díla

- **Der erum humanarum emendatione**
- **Consultatio catholica** = Obecná porada o náprav ě v ěcích lidských
- **Labyrint světa a ráj srdce (1631)** - dílo o společnosti české kritice
- **Velká didaktika (1657)** - jedno z pedagogických děl
- **Brána jazykův řená (1631)** - učebnice latiny - dílo, kterému k jeho překvapení získalo světovou proslulost
- **Kšaftumírající matky Jednoty bratrské (1650)** - silné pocity zklamání a beznad ěje

- Methoduslinguarumnovissima** -Nejnovejšímetodajazyků
- Orbissensualiumpictus(1658)** -Světobrazech
- Scholaludus** -Školahrou
- Historieotězkýchprotivenstvícírkve české**
- Moudroststarých Čechůzrcadlotomků vystavená**

2 OSOBNOST

“Avšak u čiti prací jest; tedy škola jest cvičení čistě práce. U čiti, pravím, jest prací, protože učitel nic jiného není, než vedení neznané do vedení uvést; u čiti se, vedení být. Ale kdo vede, jde vpřed v řadu; kdo jest veden, následuje. Jít vpřed v řadu a následovati, jest chodit; a kdo jde, nestojí, neleží, nespí, nedělá aniživá, nýbrž žije, hýbe se, napíná své nervy, pohybuje celým tělem a dochází k cíli jinak než nepetržitým, stálým pohybem.”

2.1 Integrita života

2.1.1 Jednota slova a činů.

Jedním ze základních pilířů pánosu Komenského, coby učitele, kazatele, člověka byl příklad jeho života. Píše-li, že dochází k cíli nepetržitým, stálým pohybem. Proto jsem uvedl jeho životopis, ve kterém dokážeme rozpoznat, že měl velmi pohnutý život. Byl skutečně v neustálém pohybu, byl samozřejmě z vlastníhopřičinění, nebo rozmaru. Pokud své žáky nabádal k píli, vytrvalosti, věrnosti, hovořil z vlastní zkušenosti. Mohl jako apoštol Pavel kdysi říci, následujte mně. V černý boj jsem bojoval, víru zachoval. O Ježíši Kristu napsal Lukáš, že: „On činil i vyučoval.”² Život, který má moc, je podepřen praktickými, těžkými zkušenostmi. Proto tito učitelé zanechali mezi učedníky trvalou, nesmazatelnou stopu. I Komenským byl slyšen, a to, co říkal jeho žáci dělali. Jeho život učovaly principy, nerozmar, mínění jiných, pohnutky doby. Boží principy, které byly vyzkoušeny v ohni problémů, ztráty, nenávisti, pronásledování.

„Dobrým učitelem jest ten, jenž nazývá učitelem, pracuje tak jako učitel, nikoli jako učitelská maska.”

„V situaci, že vedeme jsme neustále. Svými slovy vlastnímpříkladem. Vedeme dokonce i tehdy, když jsme sami, protože v údcovství není jen úloha, je to způsob myšlení, způsob bytí, způsob života.”³

²Sk. 1,1

³BENDER, Peter Urs: *Niterný leadership*. Praha, Management Press. 2002, s. 27.

2.1.2 Byl v údcem

Napsal, že kdo vede jde v přededu. Dobrý učitel je v údcem. Je jako pastýř, který vede své ovečky. Nepohání své stádo, ale vede. Někdý se musí zastavit, sklonit se velmi nízko, aby zvedl zraněnou, slabou, neznalou. Pokud má vést, tak musí být připraven. Jinak své žáky povede nazcestí. Jeněkolik důležitých vlastností, které jsou nezbytné pro učitele, který vede.

2.1.2.1 Vzdelávanost

„Ale kolikátý mezi učiteli pečuje, sebe sama předně vzdělávat, aby jako živá knihovna a jasné slunce ozařovala své okolí ve všech stran?“

Zdá se, že Komenský byl náležitě připraven být učitelem a pak také učitelem národu, jak ho zobloubou nazýváme. Aby mohl učit, sám se musel vzdělávat. Někdý řekl, že nedokážeme zavést nikoho dál, než tam, kde jsme zašli sami. Nejen, že sám došel dosti daleko svým studiem, musel se stále vzdělávat a učit. Jako vyučující nemůžeme znát všechno, ale není dobré, když velmi často svým posluchačům budeme říkat, že nevíme. Oni nás přestanou poslouchat. Brát vážně. Znejistí. Jak se můžeme spoléhat, že jdou správnou cestou, když učitel neví. Je nezbytné doplňovat neustále své znalosti, jít s dobou v tom, co konkrétní texty jemu vyhnuté. Učitel musí znát něco podstatného, když nemá ztráct postupně důvěru.

„Lidé zaměřeni na principy se neustále učí. Rozvíjejí nové dovednosti a zájmy. Objevují, že čím víc vědí, tím více si uvědomují, že nevědí.“⁴

2.1.2.2 Vize

Člověk může být vysoce vzdělán ve svém oboru, ale ne každý dokáže využít informace v praktickém životě. Je potřeba mít vizi. Znáte potřeby těch, které vede a hledat cesty k naplnění. Musí znát své žáky, prostředí, dobu, ve které oni žijí, jejich způsob, myšlení. Komenský dokonale vystihl potřeby své doby a možná i předběhl dobu. Ale ne své žáky. Jím náležitě rozuměl. Co víc měl vizi, poznání, jak jim pomoci, tak aby jejich život dostal smysl, cíl. Jako křesťané si potřebujeme uvědomit, že nestačí jen naše poznání, ale je nezbytné prosit Boha, který zná lidská srdce, jejich potřeba byla lépe, než nejlepší rodiče, neboli učitel. Prosit o moudrost, moc Duchů dosažení cílů avyžitých vizi, které nejsou jen naše. Mají vyplývat z poznání

⁴COVEY, Stephen.R.: *Bez zásad nemůžeme žít.* Hodkovičky, Pragma. 2003, s. 33.

Boha a jeho slova. Máme se spíše modlit, abychom poznali jaká je jeho vůle pro naše žáky, než prosit, aby žehnal na šivohlavce a našel plán, který nás směřuje k cíli.

„Vize sama o sobě není cíl, musíme také získat lidi pro tyto cíle. Když se pro nás vize stane naléhavou záležitostí, pak přemýšlejíme o tom, jak jí zprostředkovat dalším.”⁵

2.1.2.3 Pracovitost .

Komenský nabádá k neustálému pohybu. Neotálí, dokáže využít náležitě čas. Zdá se, že duševně pracuje, ale možná má na mysli i fyzický pohyb. Ne dopřává si moc odpočinku. Pokud nabádá své žáky k práci, sám musí být ochoten pracovat. Zde bychom mohli polemizovat v této oblasti Komenským. Je třeba si uvědomit, že i odpočinek produševně pracujícího člověka je nezbytný. Aby dokázal čelit nárokům svého povolání, musí být pracovitý, ale musí náležitě odpočívat. Než dokáže vyvážit duševní vyčerpání fyzickou prací, nebo sportem. Což je dobré. Musíme však pamatovat na chvíle relaxace, odreagování se, změny. Nikdo nedokáže dlouho pracovat pod neustálým vyčerpáním a časovou tísní. Myslím, že znamením dobrého "vůdce" a pracovníka s lidmi je to, že dokáže příjemně odpočinout. Radovat se se svými blízkými, přáteli, nebo být jen sám sebou a Bohem. Pokud nenajdeme čas pro odpočinek, znamená to, že dle nás není důležitější, než od Boha, než nám nepatří, než dokážeme delší dobu nést a pak podlehneme únavě, stresu, přepracování, depresi.

2.1.2.4 Hrdost a vznešenost povolání

„Od sebe samých úvahou o vznešenosti svého povolání, o němž vyjádřil se Bůh slovy prorokovými: Abys štípil nebesa a azaložil zemi (Isaiaš 51, 16). Kovářví, jak železo změkčítí, aby bylo jako vosk se táhnoucí, když mu dává tvar. Slevačví, jak kovy roztavítí, aby tekly a brzy nejkrásnější obrazy zřídí. Štěpař umí s neklamnou jistotou síti, vzrůst dáti a rostliny přetvořit v jakoukoli krásu. Anestejí setvořitelé člověka jimibýt předstíženi?”

Komenský je hrdý na své povolání. Přijímá je jako poslání, nejen zaměstnání. Považuje sebe jako toho, jenž dotváří člověka. To je úžasné poznání a výzva pro učitelé povolání. Nepřijímat je jako problém, ale jako součást svého života a shrdostí a vědomostí.

„Ti, kdo se snaží žít podle principů, nahlíží na svůj život jako na poslání, nikoliv jako na kariéru”⁶

⁵MARSHALL, Tom: Úspěšné učování. Pířbram, Křesťanské společenství. 2003, s. 28.

3 CÍLEU ČITELE

„Podobně školám dáno jméno lidí, t. j. hry, nikoli, aby si žáci představovali, že jest jim dovoleno hrát kostkami, pomalovanými kartami, vrhacími a jinými rehtačkami, nýbrž to dělali slahodným i v abnám hnutím duchait ěla.“

„P ředně škola bývá nazvána dílnou lidskosti, kde lidé mlád í a suroví si p řivlastňují dokonalé a pravé lidskosti vymezené obrysy, aby nez ůstali pa řezy, nýbrž vyvinuli se v obrazy živoucího Boha, tvory tv ůrcinej podobn ějšími.“

„Školy jsou ještě ě nazývány dílnami sv ětla, velmi p řiměřeně, nebo t p ředním ů čelem školy jest osvítiti ducha a rozptýliti temnotu nev ědomosti, omyl ů, blud ů a h říchrtmy, jež se v nás rodí.“

„P řiléhavě srovnali n ěkteří školy s um ěním stavitelským, pon ě vadž zde opravdu jsou tvořeni lidé, aby v skutku p ři stavb ě jakékoli spole čnosti, hospodá řské, politické, církevní, podobně jako správn ě otesané kameny, západly, kdež v struktu řestavby naleznou sv ěmísto a stavbu v její struktu ře pevn ě a dob ředrží.“

3.1 Integrita duchait ěla

Tak jako je vlastností ů čitele jednotu ducha a t ěla, slova a činů, tak je cílem Komenského vypěstovat ve svých žácích stejnou integritu života. Zdá se, klade zde ůraz nejen na fyzické projevy, schopnosti, ale vybudování ducha. Položení ůd ůrazu na duchovní hodnoty. Pro každého to může znamenat n ěco jiného. M ůže to být um ění, krása, což má samoz řejm ě sv ůj význam. Komenský, co byk řesťan, má na mysli duchovní, biblické hodnoty. Vyvážen ítoho, co je jen lidské s Božím. V št ěpování princip ů, které p řevyššují naše chápání a p řesahují naše smysly.

3.2 Formování charakteru

Jeto formování Kristova charakteru v život ě žák ů. Hovo ří-li Komenský o díln ě, kde se z pařezů k řesají obrazy živoucího Boha má na mysli k řesťanskou výchovu. Zdá se, že je na místě p řipomenout, že se nejedná o násilnou p řevýchovu d ětí, žák ů, nebo student ů. Navazuje to na p ředešlé. Když sv ům p říkladným životem a slovy prezentujeme lásku Kristovu. To je

⁶COVEY, Stephen.R.: *Bez zásad nem ůžete v ěst*. Hodkovi čky, Pragma. 2003, s. 34.

tajedinádílina,vekterétytokrásnécharakterymo houbýtvyk řesányabudovány.Dosp ělílidé podobní Bohu. Navrácení p ůvodnímu zám ěru. Být Božími obrazy. Myslím, že není krásnějšího poslání u ěitele, než tento cíl. Nelze jej dosáhnout bez neust ělého chození ze zdrojem moci a prom ěny, kterým je sám Kristus. Nep ůjde to ani bez studia Písma a společenství s jinými v ěřícími – tedy církve, které pomáhají p ředevším nám, abychom dokázalipomocimynašimžák ům.

„ Tak jako je nebezpe ěné nedostate ěné poznání, ješt ě nebezpe ěnější je velké poznání bez silnéhozásadovéhocharakteru. ”⁷

3.3Vít ěžitnadzlem

KomenskýpoužívájazykjakoBibleahovo říoh říchu.Poda ří–lisek řesřanskémuu ěiteli vít ěžitnadzlem,pokusenímah říchemapaknau ěitsvěžáky,jak ěelitt ěmtonešvar ům,které nám ztrp ěují Život a odd ělují od Boha i sebe navzájem, ud ělal velmi mnoho. Možná že v kontextu našeho školství není místo pro Komenského „dílny sv ětla.” Možná práv ě tím osobním p řístupemap ěkným milujícím životem probudísám vd ětechotázky,kterévnesou pravěsv ětlodojejichživot ů.Bude–lizaseto,p říjdouovocevpřavý ěas.

3.4Najítpevnémíst

Komenský hovo ří o stavb ě a otesaných kamenech, které mají své místo ve stav b ě. V neposlední řaděposlánímu ěiteleje pomoci svýmžák ům, abypochopili, jaké je jejich místo ve spole ěnosti. Aby objevili, jím Bohem dané obdarování. Tot ůo mohli rozvíjet, v tom byli vyučováníautvrzování.Nejv ětšímproblémemškolstvít ětodobyjez řejměuniformita.Snaha vetlaěitdomyslivšechstejněv ěci.Vyu ěovatnezávislenapot řebách,schopnostech,životních sm ěřováních a poslání. Na tom by sem ěli podílet p ředevším rodi ěe. Aleškola m ůže velmi pomoci. Mnoho ěasu d ěti tráví ve škole se svým u ěitelem. Je–li citlivý a má–li snahu, dokážerozpoznatspecifickáobdarovánísvýchžák ůmapodlemírýjerozvíjet.Takovýu ěitelje darem pro spole ěnost.Práv ě on bude ok řesávat tyto kameny lidských život ů, aby našly své nezastupitelné místo ve spole ěnosti, rodin ě, v církvi. Pak by se také muselo mnoho zm ěnit v u ěbních osnovách, ve zp ůsobu hodnocení znalostí a v ůbec v osobním p řístupu k žák ům každéhojednotlivéhou ěitele.

⁷COVEY,Stephen.R.: *Bezzásadnem ůžetev ěst* .Hodkovi ěky,Pragma.2003,s.94.

„Ještlize tedy pojímáme školu jako dílnu světla a svítilen, nutno si zároveň k tomu představit činné učebníky; jejich část vyhledává látku k děláním vhodnými, jiní připravují knoty, voska, rozpouštějí, smáčejí, lijí, táhnou, hotové svíčky balí, atd., jiní naproti tomu připravují troud, k řesají ocelkem, až sirná jiskra zapaluje svíčky rozestavené do svícnic; přistřihují zapálené, pak utírají, aby vše bylo osvětleno.“

4 Principy vyučování

„Nikoli nepřirovnávají se školy k děpnicím; jsou skutkem ústím setby pro církev i stát. Nebot jako opatrní zahradníci nesázejí a nepěstují mladých stromků na místě, kde potom mají nésti plody, nýbrž na zvláštním místě zahrady, jež se zove semenišťe či také školka: taktaké lidem mohou býti cvičeni, když už jsou členy církve a státu, leč dříve, v samé mladosti; kdy ještě obtíženi starostmi jsou schopni cvičiti se všem. Jak tedy zahradník v své školce nejvíce pracuje, aby stromky z semensprávně vyklíčili, nebo zlesá řinesená do zahrad přinesená pláňata se pevně zakorenila; jakž dále nutno, kropí je, přezazuje, připravuje roubováním, aby nesly dobré ovoce, pak je ořeže a ještě více, stálou a opatrnou péčí několik let zesíleně štěp řesadí na místě v zahradě, kde ponež ovoce: tak jest zde.“

4.1 Vyučování mladosti

Komenský zde klade důraz na vyučování a vedení v útlém věku. Je pro něj nezbytné začínat co nejdříve. Někdo řekl, že do tří let věku se kladou základy života. To se týká především rodiny. Ale i ve škole. Komenský vidí za důležité položit dobrý základ, co nejdříve. Zásít semeno, aby co nejdříve vzklíčilo. Lidská duše je nejvíce poddajná a dobrěi nazlé. Jsou zde uvedeny prvky řezávání, roubování, zalévání. Mohli bychom z toho vyvodit proces výchovy, kázně, vštěpování. Opatrná péče nám připomíná citlivost a choulostivost dětské duše.

4.2 Namáhat se modlit

„Nejvíce přirovnávají se školy s lůžkem rodičky; podle apoštola pozorujme mladé horké stěny jakoprávě narozené dítě, živé čistým mlékem rozumu (1. Petr, II. 2).“

V domech rodiček pak není činnosti, leč pracuje se horlivě, mezitím co matka sama trpí pronikavé bolesti, k jejichž zmírnění v němá pomocnice kuporodu shání potřeby léky, míchá

jenáležít ěaužíváprozírav ě,zp řítomnýchpaknikdonevykonávánežto,copom ůžeuzdraviti azachovatirodi ěkuidít ě;nem ůže-lijinak,modlíse.”

4.3 Odm ěnaažnakonec–pokoj,sláva,jásot

„Kone ěněnikolibezd ůvodněsluješkolažapasišt ěajesrovnávánasbojem.Shromáždíse zde vojsko vybrané mládeže, k boji proti nep řátelům lidské p řirozenosti, nev ědomosti, omylům, chybám, aby vypudilo z území církve státu všec ěnkalsurovosti a bezbožnosti, atd. Ale kdokdy vid ělbojvedený bez mnohých t ěžkostí? Nejde, setukrozkošem, le ěkšvízel ůma zemdenosti, až dokon ěnbojnapnutím všech sil; teprve pak veliteli, v ůdcům avojín ůmvrací semír, bezpečnost, sláva a pohodlí hojně shrdostí a jásotem.”

Komenský jakov ěřící člověko ěekává odm ěnu, mánad ěji. Nep řichází hned, ale jsou chvíle v život ě, že prožívá radost, pokoj, bezpečí a jásot. To ěeho se nedo ěká, nebude napln ěno a dosaženo v tomto život ě se do ěká nav ěěnosti. Pot řebujeme u ěitele, kte římají nad ěji, víru v tento i v ěěný život a lásku, kte rá vytrvá a a žnav ěky.

4.4 Bez komentá ře

Nechme se nakonec uněst jeho myšlenkami, kte řé nás pozvedají v ůct ě tomu, jenž dal takověúžasnéu ěitelenašemunárodu, jakým byl bezesporu Komenský. Byli i další. V ěřím, že i n ěkoho z nás B ůh použije k tomu, aby chodilo po zemi stále více Bo žích obraz ů, svatých, vzdělaných, milujících. To toto ěílema našeho života, al ěinašiv ýchovy.

„Kdoby n ěkohocht ělvyu ěovati(n ěkohopraví,jakojednoho;cobytedyned ělal,kdocelou školu chce vyu ěovati a tomuto vyu ěování zasv ětil své žití?) **namáhej se, abys nejlepší přednášel. Aby opravd up řednášel v ěci nejlepší, jest nutno, aby v ěděl všecko; nebo, když to duchu lidskému jest nemožno, aspo śň jednotliv ě z hlavních p ředmět ů u n ěho (ovšem mistra učitel ů škol), neomezím se na 10 nebo 12 autor ů, nýbrž vyžadují takový odbor v ědy, abymu neznámo nebylo, i kdyby co nejměn ě m ěl vyu ěovati: Vyhledanou řadu spisovatel ů musí prostudovati a nejlepšího ěísti nejd říve, ale tak, žádněho nevynechat i bez ochutnání atd . Ale kolikátý mezi u ěiteli pe ěuje, sebe sama p ředně vzd ělati, aby jako živá knihovna a jasné slunce oza řoval svěokolí ve všech stran?”**

„Zvlášt ě pak mají zlomiti okovy neš řastné lenosti dlužníci té p řislíbené odm ěny v ěrným jiných osv ěcovatelů, jež jako zá řev nebi v ěčnosti, tak jako blesk oblohy (Daniel 12, 3); tu s hrozným bleskem Božím: **Zlořečený, kdož d ělá dílo Hospodinovo lstiv ě** (Jeremiáš 48, 10). Zlořečený, kdož ě činí, aby bloudil slepý po cest ě (5. kniha Mojžíšova, 27, 18). B ě datomu, kdo by pohoršil jednoho z mali ěkých (zase Kristus, Matouš, 18, 6). **Pohoršuje také, kdo nevzdělává, a ě by mohl, a ě je povinen svému řadem.** Jestliže stihne bída toho, kdo jednoho pohorší, zvlášt ě mnohonásobn ě, b ě datomu, kdokazímnoh ěsvou pohodlností.”

„Sv ě domitýu ěitel vyžene žák ůmlenost trojím zp ůsobem:

a. **předně trvalý mp říklad empílea ěilostitřp ělivé práce p ředje jeho ěima.** Ó jaký toho ůčinek! Nebo jeden živý uhlí ěkchozený do hromady mrtvých v šechnyzanití plamene m, bude-li průvan. A jediný Alexander, jenž se vrhá do hlubokého sn ěhune boudou řlivé řeky neb do roje nep řátel, jest následován veškerým vojskem a s ním vít ězí. Zapu d' tedy od sebe lenost, věrnýu ěiteli, abrz y uvidíš, že i utvých žák ůbude vypuzena. N ěkterý state ěný Fortius, jenž se nezpečuje vyu ěovati denn ě ěile ětyři, šest, osm, docela deset hodin, pocítí sám, že ne ěhybí těch, kte řího ěile následují a mocn ě prosperávají.

b. za druhé, ježto jest se obáváti, že by tolik neposl ouchali a ochabovali v pozornosti, **bud' tež jim cvi ěení dovolena, ba docela ukládána a požadována** . ěmuu ěitelu ěí, nech řjim dá opakovati, a pozoruje, jak opakují; chybuující br zy opraví; duch poroste zajisté mezi zam ěstnáním a zam ěstnáním. Nebo řp řirozenost lidská jest ěinna, raduje se p ři pohybu a cvi ěení, jestliže jidoveme říditi, nikoli otupovati.

c. zat řetí **bud' hled ěno jednatisežákyp řátelsky amírn ě, aby se p ředu ěitelem net řásl** jako p řed tyranem (strach zajisté mate rozum); než jej mil ovali jako otce a jednali hbit ě. Doznávám, že když jsem do n ěkterých škol vkro ěil a podívem a bolem m ě naplnilo, jak neobratně se provádí dílou ěitelské. Nebo řjsem spat řil, že n ěkteří svou autoritunap řídíizádi třídy v tom zakládají, se žák y comožná nejmén ě mluviti, nýbrž kolem obcház ejíce jako n ěmé sloupy pracovní ůkoly nejinak jako ps ůmkosti ohryzati p ředhazují; zakrátko však zu ří, když šeptem práce oznamují. Coto jest jiného než p řirozenou touhu hasiti a moc snahy zvrácen ě pošinovati? Ty modlo jazyk máš a nemluvíš? Máš uši a neslyšíš? Máš o ěi a nevidíš? Vyhledáváš tolik ůcty? Nem ůžeš býti žák ům bohem, dokud nep řestaneš býti modlou; **nem ůžeš býti u ěitelem, dokud ne jednáš jako ootec.**“

„Přece však nevzdávám senaděje, že zde ve jménu Pána se semenopodlev úleboží vydá žně; jestliže ne hned, tedy svým časem. A já, oráč o čekává drahého užítu zemského, trpělivě na ně čekáje, až by přišel podzimní a jarní déšť, praví apoštol (Jakub 5, 7). Doufejte podobně se mnou, duše ušlechtilé! A jestli doufáte, spojte se na děj v pomoc boží svojí přičinlivost! Abych Vás povzbudil, podnikl jsem tuto úvahu, jak lenost ze škol zahnat, pak dokonav (jak mi zatím nadělil Bůh) ji vám, mojí milí Uhrové, dávám, předávám, věnuji! Buďte zdraví, žijte, povzbuzujte se vzájemně! Nebo třeba šelunce vychází.“

5 Závěr

Nedokázal jsem odpovědět na všechny otázky z úvodu, ale jsem přesvědčen, že ty, které jsem rozpracoval jsou velmi důležité pro poslání každého učitele. Nechovám si k metodám, které jsou známé z jiných Komenského pojednání. Zda jsem však důležitější principy jeho života, které jsou nadčasové a jsou aplikovatelné nejen pro učitele, ale pro další vedoucí pracovníky školami.

6BIBLIOGRAFIE

<http://mujweb.cz/veda/reformatori/>

<http://www.vialucis.cz/>

<http://citanka.cz/komensky/>

BENDER, Peter Urs: *Niterný leadership* .Praha, Management Press. 2002, s. 219
ISBN 80-7261-069-4

COVEY, Stephen R.: *Bez zásad nem ůžete vést* .Hodkovičky, Pragma. 2003, s. 356
ISBN 80-7205-904-1

MARSHALL, Tom: *Úspěšné vůdcovství*. P řibram, K řest'anské spole čenství. 2003, s. 208